

Kom maar eens kijken in Enumatil!

Het herstel van de molen *Ebenhaëzer*

Er is mij door de redactie gevraagd om een stukje over "mijn" molen te schrijven. Maar voor ik daarmee begin is het voor sommige lezers misschien wel belangrijk te weten wie ik ben. Mijn naam is Pieter Bethlehem en ik ben geboren in de gemeente Leek op 14 augustus 1950. Mijn beroep is chauffeur-monteur, maar vanwege problemen met mijn gezondheid kan ik die functie niet meer uitoefenen.

Gevolg was in ieder geval meer vrije tijd en mijn belangstelling werd gewekt door de molen in Enumatil die er toen haveloos en met één roede bijstond. De toenmalig eigenaar, de gemeente Zuidhorn, had geen vrijwillig molenaar en dus ook geen haast met de restauratie. Op een dorpsvergadering heb ik met nog twee anderen te kennen gegeven de cursus voor vrijwillig molenaar te willen volgen als de gemeente ervoor zou zorgen dat de molen geres-taureerd zou worden.

Dat er achter die belofte zoveel werk en tijd zou schuilen had ik toen eerlijk gezegd niet verwacht. Maar wij zijn vol goede moed begonnen met de opleiding en wel op de molen van Dik Wijnchel in Garsthuizen. Waar wij een heel goede en gezellige tijd (alle zaterdagmiddagen) in opleiding zijn geweest en met een getuigschrift op zak, behaald op 18 maart 1987, afzwaaiden. Maar goed en wel, ik zou een stukje over "mijn" molen, de *Ebenhaëzer* (dat "tot hiertoe heeft de HERE ons geholpen betekent") schrijven.

Alhoewel ik geen fanatieke molenfreak ben (ik bezoek bijna nooit vergaderingen en besteed weinig tijd aan contacten met andere molenaars) probeer ik zo goed mogelijk de belangen van deze molen te behartigen.

Voor ik wat dieper op de historie van de molen inga wil ik eerst even kwijt dat deze molen sinds 1964 eigendom

was van de gemeente Zuidhorn. Als gevolg van een gemeentelijke herindelings is het eigendomsrecht op 1 januari 1990 in handen van de gemeente Leek overgegaan.

Waardoor de gemeente Leek weer sinds lange tijd in het bezit van een korenmolen was. Want de historie wil dat de gemeente Leek ooit 9

De molen *Ebenhaëzer* te Enumatil.

foto: Jan Sleeboom, Godlinze, aug. 1997

molens rijk was en dan ook nog in en rond het dorp Enumatil. Maar om mij te beperken tot de molen waar ik nu vrijwilliger op ben ga ik terug tot het jaar 1834. Op 6 juli van dat jaar kreeg K.W. Hofman een vergunning voor de bouw van een pelmolen, later ook pel-korenmolen. Het achtkant was met riet bedekt, de onderbouw was uit steen opgetrokken. In 1869 werd J. Boerma eigenaar. Toen werd deze molen 15 voet (=4,5 meter) omhooggebracht. Dit deed men wel vaker. De molen kon dan meer wind vangen en werd daardoor krachtiger. In 1896 werd K.R. Dijkstra eigenaar. Op 4 april 1906 brandde de molen af.

Dit is de nog bestaande molen *Ebenhaëzer*, de opvolger van molen 3. Deze werd omstreeks 1907 door molenbouwer Hazenberg uit Brilt gebouwd voor de gebroeders Zorge en niet zoals in het dorp gedacht werd voor K.R. Dijkstra. De heer Dijkstra verkocht op 7 januari 1906 een stuk van zijn erf en de stenen van de afgebrande molen aan W. en J. Zorge. Van deze stenen werd de onderbouw gemaakt en het achtkant kwam van een molen in Dokkum (stond aan de Dokkumer Ee, 800 meter van de kerk en was aldaar met riet bedekt). Op 28 oktober 1928 werd de molen verkocht aan L. Ipema en W. Elema. De firmanaam bleef Gebroeders Zorge. Op 1 september 1950 kocht A. Hummel de molen. Er werd toen een elektromotor in geplaatst. In 1964 werd de molen door de gemeente Zuidhorn voor f 7.000,- overgenomen en thans is de gemeente Leek als uitvloeisel van de gemeentelijk herindeling de eigenaar. Sinds 1925 werd er eigenlijk alleen maar diervoeder gemalen. De molen had 2 zelfzwichtende roeden met een stroomlijnneus. Nu is de molen voorzien van Oudhollands hekwerk met zeilen. De vlucht is bijna 22 meter.

In de molen waren 3 koppels stenen aanwezig, waarvan er één door een

elektromotor werd aangedreven. De elektrisch aangedreven steen is niet meer in de molen aanwezig.

In 1943 werd de firma ontbonden. In de Tweede Wereldoorlog was er geen graan beschikbaar en kon er dus niet gemalen worden.

Op 1 november 1951 stortte de stelling met drie personen erop naar beneden. Gelukkig raakte niemand van hen gewond: hun val werd gebroken door een op de grond liggende mestbult.

In 1964/1965 werd er voor f 17.340,- door molenmaker Schuitema uit Wierumerschouw aan hersteld. Tijdens de heropening van de molen op 28 mei 1966 bleek de molen niet draaiklaar te zijn en heeft toen lange tijd niet gedraaid. Hierdoor raakte de molen steeds verder in verval.

In 1981 is de firma Dunning met een restauratie begonnen. Door een verkeerde berekening heeft de molen lange tijd met één roede staan wachten op geld voor een aanvullende restauratie.

Die kwam er in 1984, molenmaker Jellema uit Birdaard verrichtte het werk. Op 14 september 1985 werd de weer maalvaardige molen door de voorzitter van de vereniging De Hollandsche Molen de heer dr. Ir. R. van de Waal feestelijk heropend.

Na die heropening is er al weer heel wat gebeurd. De overname door de gemeente Leek vind ik positief en is voor de molen zeker goed. Alhoewel ik al een paar jaar een koppel nieuwe stenen op mijn verlanglijst heb staan, die, daar ben ik van overtuigd, binnen afzienbare tijd er vast en zeker komen, staan er nu voor de komende maanden een nieuwe roede en het nodige hekwerk voor beide roeden klaar. Die moesten vervangen worden omdat er in 1984 maar één roede is geplaatst, de andere was toen nog in goede conditie maar omdat de molen lange tijd met één roede stil heeft gestaan is deze

toch stiekemweg van binnenuit doorgeroest en na in de loop der jaren wat reparatie (laswerk) te hebben uitgevoerd was het nu niet meer verantwoord. Na overleg met de gemeente werd er een nieuwe besteld. Ook heb ik sinds een half jaar weer gezelschap van een "stage-lopers", die regelmatig langskomt om ervaring op te doen. Later als hij het getuigschrift heeft kan hij de molen dan ook laten draaien, zodat die wat vaker in beweging is.

Maar in de achter ons liggende jaren is er ook door Molenvereniging *Ebenhaëzer* veel werk verricht. Om de molen wat meer het middelpunt van het dorp te laten worden werd besloten om van de begane grond en de eerste verdieping een ruimte te maken die geschikt was voor allerlei molenvriendelijke doeleinden op kleinschalig niveau. Na heel veel vergaderen met diverse instanties zoals de gemeente, Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de Vereniging De Hollandsche Molen werd die ruimte in april 1995 opgeleverd. Met alle gemakken vandien. Maar wat voor activiteit er ook plaatsvindt of wie er ook een partijtje organiseert, de molenaar kan te allen tijde malen en zelfs graan en of meel van onder naar boven of andersom halen.

Dit was bij alle besprekingen van een eventuele aanpassing de hoofdvoorwaarde. De molen *Ebenhaëzer* moet zijn functie te allen tijde kunnen uitvoeren. Maar als vereniging, molenaar en andere belanghebbenden de schouders er onder durven en willen zetten, blijkt er veel mogelijk te zijn.

Kom maar eens kijken in Enumatil!

Inlichtingen:

**P. Bethlehem, Hoendiep 11,
9811 PD Enumatil.**